

L'edició de textos valencians (1601-1832)

Eulàlia Miralles

Universitat de València. IIFV

Vicent J. Escartí

Universitat de València. IIFV

Resum: Els anys vuitanta del segle passat van significar un revulsiu pel que fa a l'estudi de l'edat moderna en els territoris de l'àrea lingüística catalana i, consegüentment, quant a l'edició i publicació d'obres d'aquest període. Pel que fa als textos que es corresponen al valencià, la nòmina és llarga i remarcable, i en tots els gèneres literaris, com en els altres territoris de parla catalana, i aquest recull que presentem avui només pretén ser una mostra significativa, però no exhaustiva, de la feina feta des d'aleshores fins ara.

Mots clau: edició, época moderna, català, valencià, bibliografia recent.

Abstract: The eighties were a paradigm change in the study, edition, and publication of modern Catalan texts in all genres, and not only from Catalonia but also from all the other Catalan-speaking territories. In this article we will present a *status quaestionis* of what has been done since then. The list that we offer pretend to be more comprehensive rather than exhaustive.

Keywords: edition, modern era, Catalan, Valencian, recent bibliography.

Els anys vuitanta del segle passat van significar un revulsiu pel que fa a l'estudi de l'edat moderna en els territoris de l'àrea lingüística catalana i, consegüentment, quant a l'edició i publicació d'obres d'aquest període. Pel que fa als textos que es corresponen al valencià, la nòmina és llarga i remarcable, i en tots els gèneres literaris, com en els altres territoris de parla catalana, i aquest recull que presentem avui només pretén ser una mostra significativa, però no exhaustiva, de la feina feta des d'aleshores fins ara.

La producció poètica dels segles XVII i XVIII es pot llegir en un nombre cada vegada més ampli d'edicions filològicament solvents: Pere Esteve (Escartí ed. 2005), Pere Jacint Morlà (Ferrando ed. 1995), Llorenç Mateu i Sanç (Romeu 1978-79), el pare Mulet (Bellveser ed. 1990), Carles Gassulla d'Ursino (Escartí 2013; Escartí ed. 2015), Josep Vicent Ortí (Furió 2001), entre d'altres poetes barrocs i dels epígons del moviment (Alemany & Sansano 1989;

Brown & Escartí 1990; Escartí 2011). L'interès dels editors ha recaigut també en la poesia de certamen (Ferrando 1983), en la poesia acadèmica barroca (Mas i Usó 1996; 1998; 2009), i darrerament en la poesia femenina, pràcticament desconeguda i de la qual se'n conserven, i se n'han editat en dues tesis doctorals, algunes mostres remarcables (Zaragoza 2015; Herrero 2016). Hi ha, igualment, antologies poètiques que recullen part de la producció dels poetes valencians de l'època (p. ex., Pérez-Cors ed. 1989; Rossich & Valsalobre ed. 2006) o alguns volums que, per bé que no són pròpiament antologies, editen textos fins ara inèdits o que han tingut poca circulació, com per exemple els poemes de caire religiós continguts a *Versos a plena plana* (López 2016).

D'entre les manifestacions teatrals o parateatrals del període, s'ha de citar l'única edició de les obres tradicionalment atribuïdes al pare Mulet (Bellveser 1989) però, molt especialment, convé posar en valor la remarcable feina d'alguns estudiosos amb els col·loquis valencians, que, en els darrers anys, han contribuït a fer-los accessibles per al gran públic i els estudiosos, ja sigui en revistes especialitzades o bé en col·leccions pensades per a un públic més ampli. En aquest darrer sentit, el punt de partida és el volum *Col·loquis i raonaments* de Ricard Blasco (1983), que es pot completar amb Blasco (1984) i, sobretot, amb les contribucions de Joaquim Martí Mestre a partir dels anys noranta i fins avui (Martí Mestre 1990; 1991; ed. 1996; ed. 1997; 2006; ed. 2008; 2011; 2014), així com també de Tres & Clarasó (1999), Sansano (2000; 2001; 2009) o Llop (ed. 2014). Més recent, per bé que recupera un treball anterior que no s'ha posat al dia, i per aquesta raó es troba avui desfasat, és Cañada Solaz (2014), que tanmateix transcriu el *Col·loqui de col·loquis o Encisam de totes herbes*.

Pel que fa a la diplomàtica i a la prosa crònica en general, en els darrers anys la col·lecció Fonts Històriques Valencianes de Publicacions de la Universitat de València, impulsada per Antoni Furió, s'ha convertit en un punt de referència i ens ha fornït d'edicions de tot tipus de documentació de l'edat moderna: cartes comercials, lletres de canvi, escrits crònics de tota mena, cartes de poblament, capbreus, ordenances i acords municipals, etc. (Baixauli ed. 2001; Gil Vicent ed. 2002; Villalmanzo ed. 2005; Guinot ed. 2006; Ardit & Valldecabres ed. 2007; Mas ed. 2008; Lomas ed. 2010; Iborra & Vila ed. 2013; Guinot & Ardit ed. 2015-18; García-Menacho & Cárcel ed. 2018). D'altra banda, també alguns ajuntaments, a títol institucional, han impulsat iniciatives molt lloables per donar a conèixer el seu passat a través de la publicació de la seva documentació administrativa i s'han convertit en autèntics garants de la tradició escrita valenciana: capbreus, noticiaris, processos criminals, etc.; n'és un clar exemple, en aquest sentit, i per citar-ne només un cas, l'ajuntament d'Albalat de la Ribera (Escartí ed. 1992; Roca ed. 1994; Fresquet ed. 1997; Sarrió ed. 1998; Giménez ed. 2001; Hernandis ed. 2007).

Hi ha, és clar, altres fites remarcables quant a la recuperació de les fonts històriques del Regne de València, com ara el *Libre de Antiquitats de la Seu de València* (Martí Mestre ed. 1994), la seva Consueta (Martí Mestre & Serra ed. 2009) o els estatuts de la Seu sobre el càrrec de sotssagristà (Martí Mestre 1992), el *Libre de les assistències i funcions...* de Joan

Baptista de Valda (Escartí & López ed. 1998), les *Ordinacions de la costa marítima del Regne de València (1673)* (Martí Mestre ed. 1991), el *Llibre del Mostassaf d'Elx* (Cano ed. 1995) i el *Llibre de la Fàbrica de Senta Maria de la Vila de Elig (1529-1699)* (Castaño & Mas ed. 2015), els privilegis d'Algemesí (Estrela ed. 1999) o els textos administratius de les comarques del nord de Castelló (Beltran 1998), per adduir-ne només algun altre exemple.

En la mateixa línia, per bé que de caràcter generalment privat, cosa que no vol dir que no s'hàgin de circumscriure a l'àmbit públic, s'han posat en marxa diferents iniciatives per recuperar textos memorialístics valencians d'aquest període: dietaris o memòries, noticiaris, etc. Des dels dietaris de Porcar (Lozano ed. 2012) i Aierdi (Escartí ed. 1999), passant pels de Miquel Ferrer (Mandigorra ed. 2007) i Josep Esplugues (Casanova ed. 1989), o d'altres menys coneguts com els de Vicent Torralba, Josep Aznar i Francesc Sanç, Maximilià Cerdà de Tallada, Bertomeu Blasco i Pere Escrivà (Ferrando 1995; Boluda *et al.* ed. 1995; Lozano 2001; Escartí 1992; Baydal & Escartí 2012). Una bona mostra de la prosa memorialística valenciana es pot llegir a l'antologia *Memòria privada* (Escartí 1998).

Pel que fa encara a la prosa, paral·lelament és pal·lès també l'interès per la recuperació de relacions de festes (Casanova 1986; Escartí 1994; Roca 1997; Escartí 2018) o obres historiogràfiques menors, com ara la *Suma de la vida del rey don Jaume* (Escartí 2012), així com de sermons o oracions fúnebres (Casanova 1990; Casanova 1998; Rafanell 2000: 114-165; Casanova & Martínez 2001; Casanova 2008), vides de personatges com ara el pare Pere (Escartí ed. 2006) i algun catecisme (Gimeno ed. 2015). Finalment, cal remarcar l'edició d'alguns títols més extensos, com ara l'obra paremiològica de Lluís Galiana, que va ser editada ja fa anys, a cura de J. E. Pellicer (ed. 1986), o el més recent *Caña útil. Los profits de la caña* (Navarro ed. 2011).

D'altra banda, i pel que fa a la lexicografia, comptem amb l'edició de dos vocabularis d'oficis (Colomina 1989), així com les edicions del *Raro diccionario valenciano-castellano, único y singular de voces monosyllabas* de Carles Ros (Guardiola ed. 2004) i del diccionari *Voces castellanias y su equivalencia en valenciano. Voces valencianas y su equivalencia en castellano* de C. M. G. (Ribera ed. 2016).

No podem tancar el recull sense posar en valor algunes antologies que inclouen, ben substancialment, escrits valencians del període que ressenyem: els reculls de Cahner (1998-2011) i Campabadal (2003-04). Tot plegat, i sense ànims de ser exhaustius, configura una mostra rica i variada de la producció en la llengua autòctona durant aquest període, i de l'interès dels estudiosos per furnir els investigadors i el lector en general de les obres més significatives de la nostra tradició.

Referències bibliogràfiques

- Alemaný, Rafael; Sansano, Gabriel (1989). “El valencià Francesc Ramon Gonzàlez i les seues composicions catalanes del *Sacro Monte Parnaso* (1687)”, dins *Actes del vuitè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Tolosa de Llenguadoc, 12-17 de desembre de 1988*, vol. II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 247-265.
- Ardit, Manuel; Rafael Valldecabres, Rafael (ed. 2007). *Arbitris i notes per a Quart i València: la gestió agrícola d'un terratinent de l'Horta (segle XVII)*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Baixaullí Juan, Isabel Amparo (ed. 2001). *Els artesans de la València del segle XVII. Capítols dels oficis i col·legis*, València, Publicacions de la Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Baydal, Vicent; Escartí, Vicent J. (2012). “El record personal i familiar. La memòria (1606-1627) de Pere Escrivà Sabata”, *Afers*, 71/72, p. 363-380.
- Bellveser, Ricardo (1989). *El “Pare” Mulet. Un enigma desvelado (1624-1675). Edició crítica de sus “Comedias bribonas”*, València, Edicions Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d'Estudis i Investigació.
- Bellveser, Ricardo (ed. 1990). *Tractat del pet*, Altea, Aitana Edicions.
- Beltran Zaragoza, Andreu (1998). *El valencià al segle XVIII. Edició i estudi de textos administratius de les comarques del Nord de Castelló*, Castelló, Societat Castellonenca de Cultura.
- Blasco, Ricard (ed. 1983). *Col·loquis i raonaments*. València, L'Estel.
- Blasco, Ricard (1984). *La insolent sàtira antiga. Assaig d'aproximació a la poesia valenciana de caire popular*, Xàtiva, Ajuntament de Xàtiva.
- Boluda, Alfred; Pons, Vicent; Galiana, Joan P. (ed. 1995). *Les pestes de 1600 i 1648. El dietari de Josep Aznar i Francesc Sanç*, Ontinyent, Ajuntament d'Ontinyent.
- Brown, Kenneth; Escartí, Vicent J. (1990). “Edició i estudi d'alguns poemes catalans en un manuscrit de don Francesc de la Torre i Sebil”, *Caplletra*, 9, p. 59-117.
- Cahner, Max (1998-2011). *Literatura de la revolució i la contrarevolució. 1789-1849. Notes d'història de la llengua i de la literatura catalanes*, Barcelona, Curial, 4 vol.
- Campabadal, Mireia (2003-04). *El pensament i l'activitat literària del Setcents català*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2 vol.
- Cano, Maria Antònia (ed. 1995). *Llibre del Mostassaf d'Elx. Edició crítica i estudi lingüístic*, Alacant, Ajuntament / Institut de Cultura Juan Gil-Albert.
- Cañada Solaz, Rosa (2014). *El món en un plec. Aproximació a la literatura popular dels segles XVIII i XIX en València*, València, Institució Alfons El Magnànim.

- Casanova, Emili (1986). “La relació de les festes de Bunyol de 1769 de Bartomeu Tormo”, dins *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes en Honor de Josep Romeu i Figueras*, vol. I, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Casanova, Emili (ed. 1989). *Memòries d'un capellà del segle XVIII*, València, Edicions Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d'Estudis i Investigació [Reeditat a: Josep Esplugues, *Memòries d'un capellà del segle XVIII*, a cura d'E. Casanova, València, Institució Alfons el Magnànim, 2001].
- Casanova, Emili (1990). “Sermó de la invenció de la Creu, predicat per Mossén Rafael Andrada en 1654. Edició i estudi”, dins *III Congrés d'Estudi de la Marina Alta. Actes*, Dénia, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta / Institut de Cultura Juan Gil-Albert, p. 421-425.
- Casanova, Emili (1993). “La beata Agnès de Benigànim (segle XVI) i la seua llengua”, *Almaig. Estudis i documents*, 9, p. 53-55.
- Casanova, Emili (1998). “El valencià del paborde Esteve Dolç del Castellar a través de l'oració Fúnebre del padre Gregorio Ridaura (1704)”, dins *Actes del 2on Congrés d'Estudis sobre el Camp de Morvedre. Sagunt. 1996, Braçal*, 17-18, vol. II, p. 363-367.
- Casanova, Emili (2008). “L'estat del valencià a través dels sermons de Pere Soler (Bèlgida, 1672-València, 1745)”, dins *Actes del II Congrés d'Estudis de la Vall d'Albaida*, València, Institució Alfons el Magnànim, p. 369-400.
- Casanova Emili; Martínez Francesc A. (2001). “La guerra i la paraula. Sobre els sermons patriòtics en valencià durant la Guerra de la Independència”, *Caplletra*, 31, p. 213-240.
- Castaño Garcia, Joan; Mas i Miralles, Joan (ed. 2015). *Llibre de la Fàbrica de Senta Maria de la Vila de Elig (1529-1699)*, Alacant, Universitat d'Alacant. Departament de Filologia Catalana.
- Colomina, Joan (1989). “Dos vocabularis d'oficis valencians del segle XVII: G. Tarraga (1636) i V. Exulve (1643)”, *Caplletra*, 6, p. 179-208.
- Escartí, Vicent J. (ed. 1992). *El llibre del Mustassaf d'Albalat de la Ribera*, Albalat de la Ribera, Ajuntament.
- Escartí, Vicent J. (1992). “Les notícies en català del notari valencià Bertomeu Blasco i Siurana (s. XVII)”, dins *Miscel.lània Sanchis Guarner*, vol. II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 5-26.
- Escartí, Vicent J. (1994). “La relació del segon centenar de la canonització de sant Vicent Ferrer (1655) del canonge Vicent Gil”, *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. XXIX [=*Miscel.lània Germà Colón*, vol. 2], p. 55-75.
- Escartí, Vicent J. (1998). *Memòria privada. Literatura memorialística valenciana dels segles XV al XVIII*, València, Ed. 3i4.
- Escartí, Vicent J. (ed. 1999). Joaquim Aierdi. *Dietari*, Barcelona, Barcino.

- Escartí, Vicent J. (ed. 2005). Pere Esteve. *Escrits valencians*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- Escartí, Vicent J. (ed. 2006). *La Vida del pare Pere, de Leopold Ignasi Planells (1760)*, València / Dénia, Parròquia de l'Assumpció / Biblioteca Valenciana.
- Escartí, Vicent J. (2011). “Joan Baptista de Valda. Literatura i poder municipal a la València del barroc”, *Estudis Romànics*, 33, p. 189-209.
- Escartí, Vicent J. (2012). “La *Suma de la vida del rey don Jaume* (València, 1699)”, *Caplletra*, 52, p. 229-249.
- Escartí, Vicent J. (2013). “Carles Gassulla d’Ursino (1674-1745) i el *Pensil celeste de flores*. A propòsit d’un autor quasi desconegut”, *eHumanista/IVITRA*, 3, p. 143-229.
- Escartí, Vicent J. (ed. 2015). Carles Gassulla d’Ursino. *Poesia festiva*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- Escartí, Vicent J. (2018). “Beuter i el record de Jaume I a la València del Cinccents”, *Revista Internacional d’Humanitats*, 42.
- Escartí, Vicent J.; López Quiles, Antoni (ed. 1998). Joan B. de Valda. *Llibre de les assistències i funcions*, València, Ajuntament de València.
- Estrela, Josep Enric (ed. 1999). *Els privilegis de la independència d’Algemesí (segles XVI-XVII)*, València, Saó.
- Ferrando, Antoni (1983). *Els certàmens poètics valencians*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- Ferrando, Antoni (1995). “Les *Memòries curioses* (1609-1651) de mossèn Vicent Torralba”, *L’Aiguadolç*, 21, p. 37-64.
- Ferrando, Antoni (ed. 1995). Pere Jacint Morlà. *Poesies i col·loquis*, València, Edicions Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d’Estudis i Investigació.
- Fresquet Fayos, Rafael (ed. 1997). *Vint processos criminals d’Albalat de la Ribera (1611-1666)*, Albalat de la Ribera, Ajuntament.
- Furió, Joan M. (2001). “Els poemes valencians de Josep Vicent Ortí. Estudi i edició”, *Caplletra*, 31, p. 115-150.
- García-Menacho Osset, Mª Adela; Cárcel Ortí, Mª Milagros (ed. 2018). *Capbreu de la Confraria d’Òrfenes a Maridar de València (segles XIV-XVII)*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Gil Vicent, Vicent (ed. 2002). *Ordenances municipals de Vila-real (segles XIV-XVIII)*, València, Publicacions de la Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Giménez i Úbeda, Joan Ramón (ed. 2001). *Varias noticias de la fábrica de Yglesia de esta Villa de Albalat de la Ribera: sacadas del libro titulado, Notícia y bon govern de la administració de fàbrica de la yglesia*, Albalat de la Ribera, Ajuntament / Caixa Rural.
- Gimeno, Lluís (ed. 2015). *El catecisme de mossen Francesc Selma. 1712*, Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat.

- Guardiola i Savall, Maria Isabel (ed. 2004). Carles Ros. *Ràro Diccionari Valenciàno-Castellano, ùnico, y singular, de vòzes monosylabas*, Alacant, Universitat d'Alacant. Departament de Filologia Catalana.
- Guinot i Rodríguez, Enric (ed. 2006). *Establiments municipals del Maestrat, els Ports de Morella i Lluçena (segles XIV-XVIII)*, València, Publicacions de la Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Guinot Rodríguez, Enric; Ardit Lucas, Manuel (ed. 2015-18). *Cartes de poblament valencianes modernes (segles XVI-XVIII)*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes), 3 vol.
- Hernandis, Pere Joan (ed. 2007). *Vila de Albalat de la Ribera de Xúquer, notícia general recopilada en lo any 1704*, Albalat de la Ribera, Ajuntament.
- Herrero, María de los Ángeles (2016). *Escriptors valencianes de l'edat moderna: catalogació, contextualització i difusió*, Alacant, Universitat d'Alacant [tesi doctoral].
- Iborra Lerma, José Manuel; Vila López, Margarita (ed. 2013). *Cartes comercials i lletres de canvi de Francés Crespo, mercader valencià (1585-1601)*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Llop Díaz-Cano, Miquel (ed. 2014). Carles Ros i Hebrera. *Col·loqui nou, graciós i entretingut, on se referixen les festes celebrades en la ciutat de València a la proclamació de son rei i senyor, nòstron Fernando Sext, que Déu guard, en los dies 19, 20 i 21 d'agost del present any 1746. Edició crítica i estudi*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya.
- Lomas Cortés, Manuel (ed. 2010). *El desterrament morisc valencià en la literatura del segle XVII (els «autors menors»)*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- López Quiles, Antoni (2016). *Versos a plena plana. Poesia i transmissió doctrinal en la València del Barroc a la Il·lustració*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- Lozano Lerma, Josep Lluís (2001). “La *Relació verdadera* de Maximilià Cerdà de Tallada”, *Caplletra*, 31, p. 41-74.
- Lozano Lerma, Josep Lluís (ed. 2012). Pere Joan Porcar. *Coses evengudes en la ciutat y regne de València*, València, Publicacions de la Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Mandigorra Llavata, Maria Luz (ed. 2007). *Llibre de Miquel Ferrer, palmiter (1613-1634)*, Castelló, Societat Castellonenca de Cultura.
- Mas i Miralles, Antoni (ed. 2008). Antoni Almúnia. *Libre de tots los actes, letres, privilegis y altres qualsevol provisions del Consell d'Oriola*, València, Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).
- Martí Mestre, Joaquim (1990). “Un col·loqui valencià del segle XVII”, *Caplletra*, 9, p. 129-145.

- Martí Mestre, Joaquim (1991). “El Coloqui nou entre el tio Pelut, Sardineta y Polseres, un testimoni escrit dels avalots del 1801 al País Valencià”, *Estudis de llengua i literatura catalanes*, vol. XXII [=Miscel·lània Jordi Carbonell, vol. 1], p. 133-176.
- Martí Mestre, Joaquim (ed. 1991). *Les ordinacions de la costa marítima del Regne de València (1673). Estudi lingüístic i edició filològica*, València / Barcelona, Institut de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Martí Mestre, Joaquim (1992). “Unes ordenances del càrrec de sots-sagristà de la Seu de València dels segles XVI i XVII”, *Revista de Llengua i Dret*, 18, p. 25-66.
- Martí Mestre, Joaquim (ed. 1994). *El Libre d'Antiquitats de la Seu de València*, València / Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2 vol.
- Martí Mestre, Joaquim (1995). “L'obra en català del canonge valencià Melcior Maurici Fuster (1607-1687)”, *A sol post. Estudis de llengua i literatura*, 5, p. 345-360.
- Martí Mestre, Joaquim (ed. 1996). *Col·loquis eròtico-burlescos del segle XVIII*, València, Edicions Alfons el Magnànim. Institució Valenciana d'Estudis i Investigació / Generalitat Valenciana. Diputació Provincial de València.
- Martí Mestre, Joaquim (ed. 1997). *Literatura de canya i cordell al País Valencià: els col·loquis de temàtica jocosa i satírica. Edició i estudi lingüístic*, Paiporta, Denes.
- Martí Mestre, Joaquim (2006). “Un col·loqui poc conegut de Carles Ros”, *Zeitschrift für Katalanistik*, 19, p. 153-196.
- Martí Mestre, Joaquim (ed. 2008). *Els col·loquis valencians atribuïts a Carles Leon*, València, Denes.
- Martí Mestre, Joaquim (2011). “El Coloqui nou en què trata de les llàgrimes dels suaristes..., una mostra literària de les tensions entre tomistes i antitomistes en la València del darrer terç del segle XVIII”, *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. LXIII [=Miscel·lània Albert Hauf, vol. 2], p. 55-84.
- Martí Mestre, Joaquim (2014). “Col·loquis taurins dels segles XVIII i XIX”, *Estudis de llengua i literatura catalanes*, vol. LXCIII [=Miscel·lània Jordi Bruguera, vol. 2], p. 61-92.
- Martí Mestre, Joaquim; Serra, Xavier (ed. 2009). *La Consueta de la Seu de València dels ss. XVI i XVII. Estudi i edició del Ms. 405 de l'ACV*, València. Facultat de Teologia San Vicente Ferrer.
- Mas i Usó, Pasqual (1996). *Academias y justas literarias en la Valencia barroca: teoría y práctica de una convención*, Kassel, Reichenberger.
- Mas i Usó, Pasqual (1998). *Poesia acadèmica valenciana del barroc*, Kassel, Reichenberger.
- Mas i Usó, Pasqual, Pasqual (2009). *Justas valencianas barrocas*, València, Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura i Esport.

- Navarro, Joan Miquel (ed. 2011). *A propòsit d'un manuscrit del segle XVII: "Caña útil. Los profits de la caña". Notes d'etnografia i llengua*, Castelló de la Plana, Societat Castellonenca de Cultura.
- Pellicer Borràs, Joan E. (ed. 1986). *La Rondalla de rondalles de Lluís Galiana. Estudi lingüístic i edició*, València, Universitat de València. Institut de Filologia Valenciana.
- Pérez-Cors, Empar (ed. 1989). *Versos bruts. Pomell de poesies escatològiques*, Barcelona, Quaderns Crema.
- Rafanell, August (2000). *El català modern*. Barcelona, Empúries.
- Ribera Ribera, Josep (ed. 2016). *El Diccionari inèdit de C. M. G. Una aproximació al valencià del segle XIX*, València / Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Roca Ricart, Rafael (ed. 1994). *El llibre del bovalar d'Albalat de la Ribera (1629)*, Albalat de la Ribera, Ajuntament.
- Roca Ricart, Rafael (1997). "Notícies, vida i miracles del venerable pare Doménec Sarrió (1609-1677)", *Quaderns d'investigació d'Alaquàs*, 16, p. 27-52.
- Romeu i Figueras, Josep (1978-79), "Poesies en català de Llorenç Matheu i Sanç, autor valencià del segle XVII", *Els Marges*, 14, p. 97-111, i 16, p. 65-92 [Reeditat a: *Poesia en el context cultural del segle XVI al XVIII*, vol. II, Barcelona, Curial, 1991, p. 36-103].
- Rossich, Albert; Valsalobre, Pep (ed. 2006). *Poesia catalana del barroc. Antologia*, Bellcaire d'Empordà, Edicions Vitel·la.
- Sansano, Gabriel (2000). "Romans nou y curiós sobre un pleyt de un pollastre que se li perdé a don Salvador Mas, natural de Elig... (1776), un col·loqui il·licità setcentista", dins *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Palma (Mallorca), 8-12 de setembre de 1997*, vol. 3, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 279-307.
- Sansano, Gabriel (2001). "El Coloqui per a la Festa de Nostra Senyora de la Esperanza en lo any 1730..., un exemple de contrafactum. Estudi i edició", dins A. Rossich *et al.* ed., *El teatre català antic, dels orígens al segle XVIII*, Kassel, Edition Reichenberger, p. 371-389.
- Sansano, Biel (2009). *Un cabàs de rialles. Entremesos i col·loquis dramàtics valencians del segle XVIII*, Valls, Cossetània.
- Sarrió, Eduard (ed. 1998). *El capbreu d'Albalat de 1636*, Albalat de la Ribera, Ajuntament.
- Tres, Joan; Clarasó, Montserrat (1999). "Un altre col·loqui valencià del segle XVII: *El col·loqui entre el doctor Chancleta y un orat o loco de l'Hospital*", *Els Marges*, 63, p. 39-57.
- Villalmanzo, Jesús (ed. 2005). Honorat Navarro. *Fundació de la Cartoixa d'Ara Christi*, València, Publicacions de la Universitat de València (Fonts Històriques Valencianes).

Zaragoza, Verònica (2015). *En vers vull desafiar. La poesia femenina a l'àmbit català (segles XVI-XVIII)*, Girona, Universitat de Girona [tesi doctoral].

Recebido para publicação em 08-02-18; aceito em 09-03-18